ПРОТОКОЛ

засідання науково-експертної екологічної ради при Запорізькій обласній державній адміністрації

«Адаптація до наслідків зміни клімату в Запорізькій області: реалії, перспективи та практики адаптації»

31.03.2026 м. Запоріжжя № 10

Засідання проводилось у форматі відеоконференції за допомогою додатку ZOOM

Головуючий – Олександр КАЗАНЦЕВ

Секретар – Тетяна ТИХОМИРОВА

Список присутніх додається.

Порядок денний:

1. Кліматично обумовлені ризики для городництва та садівництва південного сходу України.
2. Про основні кліматичні ризики та галузі економіки для подальшої оцінки вразливості.
3. Дослідження щодо впливу змін клімату на Запорізьку область та розробки заходів адаптації: вимоги, виклики та потреби.

Із вступним словом виступив Олександр КАЗАНЦЕВ – заступник голови екологічної ради, директор Департаменту захисту довкілля Запорізької облдержадміністрації, який наголосив на важливості питання адаптації до наслідків зміни клімату в Запорізькій області та передав слово Ірині ПІРОГОВІЙ - заступнику директора Департаменту – начальнику управління дозвільної діяльності та оцінки впливу на довкілля Департаменту захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації.

Ірина ПІРОГОВА повідомила, що перше питання не розглядатиметься з об'єктивних причин (відсутність доповідача за станом здоров'я), а з відповідними публікаціями можна ознайомитися на сайті vidnova за посиланням https://vidnova.info/por_pivden.html, яке відображене в чаті.

З питання другого порядку денного слухали:

Ірину ПІРОГОВУ, яка подякувала Запорізькому обласному центру з гідрометеорології за проведену роботу з узагальнення багаторічних кліматичних даних по Запорізькому регіоні. Зауважила, що ці дані стануть

фундаментом для формування майбутньої регіональної стратегії адаптації до змін клімату Запорізької області.

Повідомила про основні висновки за результатами проведеної Запорізьким обласним центром з гідрометеорології роботи. Зокрема зауважила, що Запорізька область лежить у степовій зоні, де поєднуються спекотне літо, малосніжна зима та різкі перепади температур.

Зазначила, що протягом останніх років відмічається суттєве потепління. Середня річна температура повітря зросла на 1,0°С. Найбільше зросли літні температури, а саме на 1,4°С.

У місті Запоріжжя зросла кількість спекотних днів, приблизно на 11 днів на рік. Зросла кількість тропічних ночей (це коли температура не падає нижче 20°С), приблизно на 11 днів в рік.

Зимові морози стали рідкими. Кількість морозних днів зменшилася на 5 днів на рік. Зауважила, що 2020 рік був найтепліший за весь період спостережень.

Звернула увагу на таке явище як суховії – це поєднання високої температури, низької вологості та вітру. У середньому по області кількість днів із суховіями зросла з 14,3 до 21,7 дня, тобто на 7,4 дня. Найбільше цей показник зріс на півдні області, в місті Мелітополь, на тлі загального зменшення випадків пилових бурь.

Зауважила, що суховії пов'язані з недостатнім зволоженням ґрунту внаслідок дефіциту опадів та призводять до пересихання ґрунту, порушення водного балансу рослин і погіршення або втрати врожаю.

Відзначила значущі зміни у режимі опадів. Окрім зниження їх загальної кількості, спостерігається їх нерівномірність впродовж року. За річною сумою опадів радикальних змін не відмічається. Але змінюється сам характер дощів: опади стають рідшими, але сильнішими. Це провокує підтоплення, ерозію ґрунтів, втрату вологи замість накопичення.

Щодо стихійних метеорологічних явищ, що розглядаються як окремий критерій кліматичного ризику, поінформувала, що за матеріалами Запорізького обласного центру з гідрометеорології спостерігається тенденція до зменшення кількості днів з туманами, грозами, ожеледицею, хуртовинами та пиловими бурями. Водночас частота днів зі шквалами залишається стабільною.

Повідомила, що погода стає менш прогнозованою: зливи, шквали, теплові хвилі. Наголосила, що погода і клімат нетотожні поняття. За результатами опрацювання матеріалів наданих Запорізьким обласним центром з гідрометеорології та експертами, залученими до оцінки вразливості Запорізької області до змін клімату, виділено суттєві кліматичні загрози: потепління, екстремальна спека, зміна режиму випадання опадів, екстремальні опади, посухи і стихійні метеорологічні явища.

Запропонувала для розгляду членам екологічної ради наступний перелік ключових галузей та секторів для проведення оцінки вразливості, а саме: сільське господарство і продовольча безпека; водні ресурси; здоров'я населення; енергетика та промисловість; транспорт/інфраструктура; природні

екосистеми, біорізноманіття; узбережжя/Приазов'я; цивільний захист та реагування на надзвичайні ситуації.

Стосовно вибору ключових галузей та секторів зазначила, що різні методики формують різний перелік пріоритетних галузей. Тому для ухвалення регіональних рішень доцільно виходити не з довільного або змішаного переліку, а з того набору, який визначений методикою Міндовкілля і підтверджений регіональним опрацюванням.

Коротко поінформувала про кліматичні ризики в ключових секторах та галузях, а саме:

Промисловість. Кліматичне потепління в Запорізькій області означає збільшення частоти спекотних днів, теплових хвиль і тропічних ночей. Це створює підвищене теплове навантаження на персонал і на обладнання, особливо в закритих цехах та на енергоємних виробництвах. Коливання температур і зростання максимумів до 35–40°C збільшують ризики аварійності, зниження продуктивності та збоїв у технологічних процесах. Взимку зменшення морозних днів впливає на надійність зберігання, логістику та інфраструктуру. Зростання інтенсивних опадів створює додаткові ризики підтоплень виробничих територій.

Житло-комунальне господарство та енергетики. Зими стають коротшими й теплішими, що зменшує кількість днів із необхідним опаленням (–7,4 днів для Запоріжжя). Водночас літо подовжується, зростає кількість спекотних днів і нічних температур вище 20°C — це підвищує пікове літнє енергоспоживання (кондиціювання, охолодження). Збільшується кількість інтенсивних опадів, що створює ризики для ливневих систем і водовідведення. Більше днів без опадів — більше пилу, навантаження на зелені зони та міське планування.

Агросектор. Подовження теплого сезону, ранній старт вегетації та більш тривалий період активного росту (+7 днів із T≥15°C) створюють можливість для вирощування теплолюбних культур. Але ризики також зростають: весняні заморозки до початку травня, літні температури понад 35–40°C, більше тропічних ночей, менше ґрунтової вологи. Кількість опадів загалом стабільна, але характер змінився — більше коротких, сильних злив. Посухи, тепловий стрес і нерівномірність зволоження впливають на врожайність.

Охорона здоров'я. Збільшення тривалості спекотного періоду й теплових хвиль — ключовий фактор ризику для населення, особливо людей старшого віку, дітей, хронічних пацієнтів. Тропічні ночі ускладнюють відновлення організму та підвищують ризик серцево-судинних інцидентів. Змінюється сезонність захворювань, зростає ймовірність теплових ударів, дегідратації та погіршення стану у пацієнтів із хронічними хворобами. Нестабільність погоди (різкі перепади температур, зливи) впливає на інфекційні ризики. Напрямки адаптації: системи раннього попередження про спеку, адаптація медичних маршрутів, рекомендації для груп ризику.

Щодо отримання вихідних даних про вплив змін клімату на здоров'я населення зазначила, що наразі отримання необхідних вихідних даних є ускладненим.

Підсумовуючи зауважила, що одним із завдань на сьогодні є підготовка до нових реалій і запропонувати територіальним громадам відповідні адаптаційні заходи.

Виступили:

Ольга ГАВРІКОВА – член екологічної ради, заступник генерального директора із впровадження системи управління якістю лабораторних досліджень Державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України» (далі - ДУ «Запорізький ОЦКПХ МОЗ») зауважила, що ДУ «Запорізький ОЦКПХ МОЗ» може долучитися до аналізу впливу змін клімату на здоров'я населення, з урахуванням наявних у ДУ «Запорізький ОЦКПХ МОЗ» даних.

Анатолій СЕВАЛЬНЄВ – член екологічної ради, завідувач кафедри загальної гігієни, медичної екології та профілактичної медицини Запорізького державного медико-фармацевтичного університету підтримав дану пропозицію і висловив готовність долучитися до проведення аналізу впливу змін клімату на здоров'я населення.

Під час засідання пропозицій та зауважень від членів екологічної ради щодо запропонованого переліку ключових галузей та секторів для проведення оцінки вразливості не надходило.

З питання третього порядку денного слухали:

Тетяну ЖАВЖАРОВУ – члена екологічної ради, виконавчого директора ГО «Екосенс», яка повідомила, що наразі Запорізькою областю розпочато масштабну роботу над розробкою стратегічних документів у сфері кліматичної політики, а саме регіональної стратегії адаптації до зміни клімату та регіонального плану зменшення викидів парникових газів (розпорядження голови Запорізької ОДА від 19.01.2026 №28).

Зауважила, що для Запорізької області, де воєнні дії посилюють екологічні виклики, для прийняття рішень важливо прогнозувати ризики зміни клімату на деградовані через війну ґрунти та гідрографію, розробляти заходи, які допоможуть громадам адаптуватися до дефіциту води та енергетичних викликів, а також потрібно розуміти, що наявність верифікованої кліматичної стратегії є обов'язковою умовою для участі у міжнародних програмах «зеленого» відновлення.

Зазначила, що наразі вже розпочато роботу зі збору та аналізу комплексних даних, а саме: кліматичні показники (динаміка температур, інтенсивність опадів та частота екстремальних явищ), аналіз ризиків для критичної інфраструктури,

сільського господарства, водних ресурсів та здоров'я населення. Зауважила, що також слід провести оцінку ризиків з точки зору цільових аудиторій.

Нагадала, що 2025 рік був сповнений екстремальними кліматичними подіями, що мають вже кумулятивний ефект.

Також повідомила, що дані досліджень, проведених у 2025 році Українським гідрометеорологічним інститутом ДСНС України та НАН України, свідчать про зниження кількості опадів та підвищення температури.

Зауважила, що ГО «Екосенс» у 2020 році прийняла участь у Всеукраїнському соціологічному опитуванні «Зміна клімату і кліматична адаптація» від Української кліматичної мережі. Метою опитування була оцінка вразливості до зміни клімату різних регіонів України безпосередньо з точки зору населення та збирання пропозицій громад щодо шляхів адаптації до наслідків зміни клімату, задля подальшого врахування при створенні місцевих та державних програм із кліматичної адаптації.

Опитування 2020 року показало, що 95,9% опитаних мешканців Запорізької області помічають прояви зміни клімату протягом 10-15 років, а саме: частіші випадки спеки, задухи, посух, загострення серцево-судинних хвороб і виникнення нових видів захворювань, збільшення висихання та загибелі рослин, поширення шкідників і хвороб, погіршення якості та зменшення кількості питної води, висихання джерел, колодязів, річок.

Також зазначила, що ГО «Екосенс» досліджувався вплив зміни клімату на економічне становище. За результатами досліджень, зміна клімату впливає на економічне становище, зокрема через збільшення витрат на комунальні послуги, ускладнення умов ведення господарства.

Окрім цього, за результатами соціологічного опитування встановлено, що зміна клімату впливає на стан здоров'я населення, погіршує самопочуття і працездатність людей.

Щодо впливу зміни клімату на галузі господарства, опитування показало, що абсолютна більшість запоріжців помічають, що найбільше зміна клімату впливає на сільське господарство, лісові та водні ресурси.

Стосовно заходів адаптації до змін клімату, опитування показало, що 77% опитаних вважали найважливішим збільшення площі зелених зон та впровадження нових методики озеленення населених пунктів. Також, 64,6 % опитуваних наголошували щодо необхідності реконструкції каналізаційних систем та будівництво стоків дощової води, резервуарів для збирання дощової води. Крім цього, 44% респондентів розуміли потребу реконструкції енергетичних систем і підтримували питання їх децентралізації.

Окремо, ГО «Екосенс» досліджувався вплив зміни клімату на критичну інфраструктуру, зелені насадження, водні ресурси. З результатами досліджень, висновками та заходами з адаптації до зміни клімату можна ознайомитися у матеріалах соціологічного опитування, скориставшись QR-кодом, зазначеним у презентації.

Запропонувала залучити науково-експертну екологічну раду до оцінки вразливості Запорізької області та експертного опитування.

Ірину ПІРОГОВУ, яка підкреслила, що за QR-кодом, окрім самого документа, буде й посилання на анкету опитування. Зазначила, що соціальні опитування вкрай важливі і є одним із етапів підготовки оцінки вразливості певних галузей економіки або секторів та екосистем.

За результатами обговорення питань Порядку денного

ВИРІШИЛИ:

1. Рекомендувати Департаменту захисту довкілля Запорізької обласної державної адміністрації:

1.1. включити до проведення оцінки вразливості до змін клімату наступні ключові галузі/сектори: сільське господарство та продовольча безпека; біорізноманіття та екосистеми; водні ресурси; енергетична інфраструктура; галузі промисловості; прибережні території Приазов'я; транспорт та інфраструктура; громадське здоров'я; цивільний захист та реагування на надзвичайні ситуації.

Термін: під час розроблення регіональної стратегії адаптації до змін клімату

1.2. Звернутися до ДУ «Запорізький ОЦКПХ МОЗ» та Запорізького державного медико-фармацевтичного університету з метою отримання даних, необхідних для проведення оцінки вразливості змін клімату на здоров'я населення.

Термін: до 15.04.2026

1.3. Надіслати представлені на засіданні матеріали ГО «Довкола» та ГО «Екосенс» щодо проведених соціальних досліджень членам екологічної ради до відома та використання в роботі.

Термін: до 15.04.2026

1.4. Взяти до відома інформацію ГО «Екосенс» щодо необхідності проведення опитування стейкхолдерів, як важливого етапу розроблення регіональної кліматичної стратегії.

Термін: під час розроблення регіональної стратегії адаптації до змін клімату

2. Рекомендувати членам екологічної ради:

2.1. опрацювати підходи до формування опитувальника для стейкхолдерів з урахуванням галузевої специфіки, регіональних особливостей та потенційного впливу змін клімату та власного експертного досвіду.

Термін: до 15.04.2026

2.2. підготувати та надати пропозиції щодо переліку ключових блоків та питань для опитування (зокрема щодо вразливостей, ризиків, адаптаційних заходів та очікувань стейкхолдерів).

Термін: до 15.04.2026

Головуючий Олександр КАЗАНЦЕВ

Секретар Тетяна ТИХОМИРОВА

СПИСОК ПРИСУТНІХ

Засідання науково-експертної екологічної ради
при Запорізькій обласній державній адміністрації
«Адаптація до наслідків зміни клімату в Запорізькій області: реалії, перспективи та практики адаптації»

31.03.2026 ***10-00*** ***ZOOM***

1. БЄЛОКОНЬ Каріна Володимирівна	заступник директора з наукової роботи Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету, доцент кафедри металургійних технологій, екології та техногенної безпеки за сумісництвом, кандидат технічних наук, доцент
2. БІГДАН Олег Васильович	начальник Державної екологічної інспекції Південного округу (Запорізька та Херсонська області) – головний державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища Південного округу (Запорізька та Херсонська області)
3. БРАТЦІВА Світлана Юріївна	начальник бюро екологічної безпеки АТ «Мотор Січ»
4. ВАГІН Андрій Вікторович	заступник головного виконавчого директора з екології та охорони праці ПрАТ «Укрграфіт»
5. ГАВРІКОВА Ольга Петрівна	заступник генерального директора із впровадження системи управління якістю лабораторних досліджень Державної установи «Запорізький обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України»
6. ДЕРЕВ'ЯНЕНКО Яна Володимирівна	головний спеціаліст відділу безпеки середовища життєдіяльності управління державного нагляду за дотриманням санітарного законодавства Головного управління Держпродспоживслужби в Запорізькій області
7 ЖАВЖАРОВА Тетяна Леонідівна	голова Громадської організації «Екосенс»

8. ЗОЛОТАРЬОВ Гліб Анатолійович	начальник управління з питань екологічної безпеки Запорізької міської ради
9. КАЛОША Іван Олександрович	виконавчий директор Громадської організації «Запоріжжя без сміття»
10. КАСІЛОВ Павло Вікторович	начальник управління державного екологічного нагляду (контролю) природних ресурсів та промислового забруднення Запорізької області – старший державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища Південного округу (Запорізька та Херсонська області)
11. КОЖЕМЯКІН Геннадій Борисович	доцент кафедри металургійних технологій, екології та техногенної Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю.М. Потебні Запорізького національного університету, кандидат технічних наук, доцент
12. КУРОЧКА Каріна Андріївна	начальник лабораторії захисту навколишнього середовища ПрАТ «Запоріжкокс»
13. ЛАЗАРОК Інна Іванівна	начальник відділу гідрометеорологічного забезпечення Запорізького обласного центру з гідрометеорології
14. ЛІХОБІЦЬКА Леонора Володимирівна	заступник технічного директора з охорони навколишнього середовища АТ «Запорізький завод феросплавів»
15. МУЛЕНКО Михайло Андрійович	виконувач обов'язків завідувача сектору охорони природи Національного заповідника «Хортиця»
16. ОХРІМЕНКО Світлана Григорівна	заступник генерального директора з наукової роботи Національного заповідника «Хортиця»
17. ПАННІК Анатолій Миколайович	начальник відділу охорони навколишнього середовища ПрАТ «ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ»
18. ПЕТРОСЯН Аріна Агасіївна	завідувачка лабораторії якості повітря, ДУ «Інститут громадського здоров'я ім. О.М. Марзєєва НАМНУ»

19. РИЛЬСЬКИЙ Олександр Федорович	завідувач кафедри загальної та прикладної екології і зоології Запорізького національного університету
20. СЕВАЛЬНЄВ Анатолій Іванович	завідувач кафедри загальної гігієни, медичної екології та профілактичної медицини Запорізького державного медико-фармацевтичного університету
21. СЛЮНІН Дмитро Вікторович	начальник управління охорони навколишнього середовища ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»
22. СОРОКІНА Тетяна Петрівна	заступник начальника Запорізького обласного центру з гідрометеорології
23. СТАВИЦЬКИЙ Олександр Валерійович	заступник начальника управління охорони навколишнього середовища ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат»
24. ТАРАСОВА Марія Андріївна	директор департаменту з консалтингу та аудиту ТОВ «Центр екології та розвитку нових технологій»
25. ХОЛІНА Інна Вікторівна	начальник управління охорони навколишнього середовища ПАТ «Запоріжсталь»
26. ШИПОВСЬКА Оксана Анатоліївна	начальник науково-дослідного вимірювального центру з питань екології, якості продукції та матеріалів ПрАТ «Український науково-дослідний інститут по промисловому та санітарному очищенню газів»